

»[Ministri] poudarjajo tudi, da morajo v mednarodnem akademskem sodelovanju in izmenjavi prevladovati akademske vrednote.«⁵ (*Berlinski komuniké*, 2003)

Z odprtjem intenzivne diskusije na to temo in iskanjem kompromisne formulacije v komunikéju je ministrski zbor skupaj tematiziral pojav transnacionalnega visokega šolstva, ki je v tistem obdobju vznemirjal nekatere vlade, zlasti pa sodelujoče zainteresirane skupine in njihove organizacije. Sočasen razvoj dogodkov pri Svetovni trgovinski organizaciji je predstavljal pomemben zunanji sprožilec, ki je močno vplival na smer razvoja bolonjskega diskurza. Sprejetje visokega šolstva v sporazum, posvečen trgovini storitev, bi pomenilo razumevanje visokega šolstva kot blaga na svetovnem trgu – »poblagovljenje« *visokega šolstva*.

V *Berlinskem komunikéju* se je pojavila še ena bistvena diskurzivna prelomnica. V tretjem odstavku uvoda so ministri prvič neposredno navedli Lizbonsko strategijo Evropske unije – politično pobudo s pretežno gospodarskim nabojem in jasno idejno osnovo. S tem so visoko šolstvo neposredno povezali z gospodarsko strategijo Evropske unije. Del bolonjskega diskurza se je tako usmeril v podrejanje prevladujočemu gospodarskemu imaginariju,⁶ ki zamišlja gospodarski in družbeni napredek, utemeljen na znanju (cf. Jessop, 2008; Robertson, 2008).

Iz *Intervjujev 4 in 5* je razvidno, da so predstavniki Evropske komisije med pripravo besedila komunikéja ves čas vztrajali, da mora biti končno besedilo kratko, jedrnat in predvsem praktično, torej osredotočeno na zgolj nekaj instrumentov ali ukrepov, predvsem tistih, ki se nanašajo na mobilnost in priznavanje kvalifikacij na trgu dela. Zdi se, da je Evropsko komisijo zmotilo razraščanje normativnega diskurza in razširjanje konceptov na t. i. filozofsko idejno raven (npr. s poudarjanjem javnega dobrega in socialne razsežnosti) na račun pragmatičnih rešitev, ki bi povečale relevantnost visokega šolstva za gospodarski napredek evropskega prostora.

5 Navedeno besedilo je kompromis med delegacijami, ki so se opredelile do pojava »poblagovljenja« visokega šolstva (izstopala je Francija) in tistih, ki so menile, da ta tema ne sodi v *Berlinski komuniké* (npr. Velika Britanija). Izvirni francoski amandma je bil znatno bolj neposreden v zavračanju komercialnih (tržnih) vrednot v visokem šolstvu.

6 Jessop (2008) opredeljuje znamenito geslo »gospodarstva znanja« (*knowledge economy*) kot hegemonški gospodarski imaginarij – diskurzivno konstruirano konceptualizacijo gospodarstva, v katerem znanje in izobraževanje zavzema osrednjo vlogo. Gospodarstvo znanja deluje kot performativna ideologija, kjer se znanju prireča kategorije in koncepte kot so produkcijski faktor, intelektualna lastnina, gospodarstvo kompetenc, vseživljenjsko učenje, učeča se družba.